

Eerherstel voor de ornamentiek

Soberheid en doelmatigheid hebben jarenlang de Nederlandse architectuur beheerst. De afkeer van ornamentiek en decoratie paste goed bij een calvinistische cultuur. Deze vormde op haar beurt weer de voedingsbodem voor een bloeiende economie, gebaseerd op hard werken en een afkeer van verspilling. Naarmate het bevolkingsaandeel dat geen weet meer heeft van puriteinse opvattingen en wederopbouwromantiek toeneemt, raakt deze sobere levenshouding op de achtergrond. De consumptiemaatschappij vereist comfort en vermaak en daarbij past een andere architectuur.

Volgens de socioloog Adorno is het elimineren van ornamentiek een voorwaarde om in de architectuur vorm en concept met elkaar te laten corresponderen. Het idee van de architect moet zo zuiver mogelijk in het gebouw tot uiting komen. Door de toevoeging van decoratie en ornamentiek ontstaan meerdere mogelijkheden tot associatie en interpretatie en verdwijnt de door de architect gecreëerde mentale en fysieke orde op de achtergrond. Adorno was een voorstander van decoratie en ornamentiek: cultuur is er volgens hem niet om orde te creëren. Individuen zouden juist de vrijheid moeten hebben om hun eigen interpretaties te ontwikkelen. Een meerduidige architectuur activeert in de optiek van Adorno de verhouding tussen individu en cultuur.

Nu decoratie en ornamentiek weer toegestaan zijn ontstaat de vraag of Adorno gelijk heeft. Het consumentgerichte bouwen is er op gericht om individuen meer keuzemogelijkheden te bieden. Maar daardoor neemt hun culturele bewustzijn nog niet vanzelfsprekend toe. Een groot deel van de vrijetijdsarchitectuur is er immers vooral op gericht om te behagen. Ondertussen verdwijnen rationele architectonische concepten naar de achtergrond en winnen de meer intuïtieve benaderingen terrein. Inmiddels is het ontwerpveld enorm verbreed. Architecten, beeldend kunstenaars, grafisch ontwerpers, multimedia specialisten en productontwerpers zijn dit terrein nu aan het verkennen. De tijden zijn veranderd en daarmee ook de ideologische thema's. De tegenstelling tussen orde en vrijheid is geëvolueerd in een veel genuanceerder en complexer veld. Paradoxen vervangen contradicties, schijn en werkelijkheid zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Juist deze thema's kunnen de interieurarchitectuur verdiepen en verrijken.

Janny Rodermond